

2025թ. երկրորդ եռամսյակի
«Սևան» ազգային պարկ» ՊՈԱԿ-ի
կողմից կատարված աշխատանքների

Հաշվետվություն

1. Պարկի տարածքում գիտական հետազոտություններ.

Գլխավոր ձկնաբան-ձկնաբույծ

Սիգ- 2025 թվականի երկրորդ եռամսյակում Սևանա լճում իրականացվել է սիգի պոպուլյացիոն կենսաբանական ցուցանիշների, նրանց գիրացող վտառի ուսումնասիրություն (գծային և քաշային աճ, չափատարիքային կազմ, սննդառություն):

Սիգի գիրացող վտառի ուսումնասիրման համար գարնանը Ջիլ Մարտունի համայնքների ջրային տարածքներից հանված 40 մմ և ավելի խորշեր ունեցող դնովի ցանցերի մեջ եղած սիգ տեսակի ձկների երկարությունը տատանվել է՝ 31.2-32.0 սմ, քաշը՝ 376.8-397.3 գրամ: Բտվածության գործակիցը՝ $F=1.26-1.29$, $K=1.13-1.19$: Փոքր Սևանում՝ Շորժա համայնքի ջրային տարածքից որսված սիգ տեսակի ձկների միջին երկարությունը կազմել է 29.7 սմ, քաշը՝ 358.8 գրամ: Բտվածության միջին գործակիցը՝ $F=1.35$, $K=1.21$:

Սիգի սննդառության առանձնահատկությունների ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ կերի հիմնական բաղադրիչ են կազմել թիոտանի խեցգետնակերպերը, կողալողերը զոոպլանկտոնի և խիրոնոմիդների խառնուրդները:

Փոքր Սևանում գարնանը սիգի հիմնական զանգվածը տեղաբաշխվել է՝ 18-30 մետր խորություններում, դրանցից ներքև նրանք գրեթե չեն հանդիպել: Նմանատիպ փոփոխություններ են նկատվել նաև Մեծ Սևանում: Սիգի հիմնական մասը տեղաբաշխվել է լճի 25 մետր, մինչև հատակ ընկած տարածքում:

Ուսումնասիրվող ժամանակահատվածում ջրի ջերմաստիճանը Մեծ Սևանում տատանվել է՝ $9.2^{\circ}\text{C}-13.7^{\circ}\text{C}$, Փոքր Սևանում՝ $8.3^{\circ}\text{C}-12.1^{\circ}\text{C}$:

Կարաս – Սևանա լճում ուսումնասիրվել է կարասի կենսաբանական վիճակը՝ պոպուլյացիայի չափատարիքային, վերարտադրման և սեռական կառուցվածքը:

Կարասի պոպուլյացիայի հետազոտման համար փորձանմուշներ ձեռք են բերվել Փոքր Սևանի՝ Ծովագյուղ, Մեծ Սևանի՝ Արտանիշ համայնքների ջրային տարածքներից 45*45 մմ խորշեր ունեցող դնովի ցանցերով:

Փոքր Սևանում հետազոտված կարասի 45 առանձնյակները պատկանել են 2⁺, 3⁺ և 4⁺ տարիքային խմբերի, միջին երկարությունը՝ 18.7 սմ, միջին կշիռը՝ 193.1 գրամ: Բտվածության ցուցանիշը՝ $F=3.42$, $K=2.75$: Ձկան որսն իրականացվել է 5-7 մետր խորության վրա, ջրի ջերմաստիճանը՝ 13.8°C :

Մեծ Սևանում հունիս ամսին հետազոտված 57 առանձնյակները պատկանել են 2⁺, 3⁺ և 4⁺ տարիքային խմբերի: Միջին երկարությունը՝ 17.4 սմ, միջին քաշը՝ 189.8 գրամ: Բտվածության ցուցանիշը՝ $F=3.74$, $K=2.98$: Կարասի որսն իրականացվել է 8-9 մ խորությունների վրա, ջրի ջերմաստիճանը՝ 15.1°C : Ձկների սեռական արգասիքները գտնվել են հասունացման 3-րդ և 4-րդ փուլերում:

Ուսումնասիրվող կարասի կերի հիմնական բաղադրիչը կազմել են դետրիտը, ֆիտոպլանկտոնային օրգանիզմները, ինչպես նաև բզզան մոծակի թրթուրները:

Խեցգետին – Երկրորդ եռամսյակում Սևանա լճում իրականացվել է խեցգետնային համակեցության էկոլոգիական հետազոտություններ:

Կատարվել են խեցգետնի վերարտադրման, չափատարիքային, սեռական կառուցվածքի հետազոտություններ:

Վերարտադրման ցուցանիշների գնահատման համար հետազոտվել է մոտ 91 էգ խեցգետին:

Սևանա լճում խեցգետնի պոպուլյացիայի սեռական կառուցվածքի ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ լճում ընդհանուր առմամբ պահպանվում է արուների և էգերի նախկին հարաբերակցությունը՝ 1:1 էգերի աննշան գերակշռությամբ:

Լճում խեցգետնի ձևաչափական ցուցանիշների հետազոտությունները ցույց են տվել, որ ուսումնասիրվող ժամանակահատվածում որսաքաժնում խեցգետինների միջին երկարությունը Փոքր Սևանում՝ 10.0 սմ, քաշը՝ 28.2 գրամ, Մեծ Սևանում՝ 11.0 սմ, քաշը՝ 39.9 գրամ:

Խեցգետինների միջին բեղունությունը կազմել է՝ 220 ձկնկիթ: Բեղմնավորված ձվի միջին քաշը՝ 11.9 մգ: Էգերի չափերը տատանվել են 8.2-ից 15.0 սմ:

Խեցգետնի պոպուլյացիայի սեռական կառուցվածքը լճի խորության մեծացմանը զուգընթաց փոփոխությունների է ենթարկվել: Էգերի կուտակումներ է առաջացել լճի ափամերձ գոտում մինչև 2-3 մետր: Նրանց թվաքանակը նվազում է 10 մետրից սկսած, իսկ արուների մոտ թվաքանակը սկսում է կրճատվել աստիճանաբար: Կենդանիների թվաքանակի կրճատվելը հավանաբար կապված է գրունտի փոփոխության հետ: Մեծ խորություններում գերակշռում է փափուկ տիղմը, որը խեցգետնի համար նախընտրելի բիոտոպ չի հանդիսանում: Ուսումնասիրությունների ժամանակահատվածում ջրի մակերեսային շերտի ջերմաստիճանը օրվա տարբեր ժամերի և լճի խորության գոտիներում տատանվել է՝ 6.5°C - 14.1°C:

Ձկնաբուծություն – Սևանի իշխանի պաշարների վերականգնման և ձկնաբուծության զարգացման հիմնադրամի կողմից Սևանա լճում գեղարքունի իշխան ենթատեսակի պաշարների վերականգնման նպատակով 2025 թվականի մայիսի 3-ին «Սևանի իշխան» ՓԲԸ-ի Կարճաղբյուր համայնքում տեղակայված մանրածկան գործարանից բաց է թողնվել գեղարքունի ենթատեսակի թվով 36000 մանրածուկ՝ 23.8 գրամ միջին քաշով, ընդամենը՝ 858 կգ:

2025 թվականի մայիսի 22-ին վերը նշված ձկնաբանական գործարանից բաց է թողնվել ամառային ենթատեսակի թվով՝ 38800 հատ մանրածուկ՝ 34.0 գրամ միջին քաշով, ընդամենը՝ 1319.2 կգ: Մանրածկների բաղթողումը իրականացվել է Կարճաղբյուր համայնքին հարող Սևանա լճի ջրային տարածքում: Բաց թողնված վայրերի տարածքներում սահմանվել է շուրջօրյա հերթապահություն մանրածկների բնական հարմարվողականությունն ապահովելու համար:

Հիդրոկենսաբան - 2025թ. երկրորդ եռամսյակում հիդրոկենսաբանի կողմից ուսումնասիրվել է Սևանա լիճ թափվող Ձկնագետ, Դրախտիկ, Գավառագետ և Լիճք գետերի տարբեր հատվածների ջրերում սապրոֆիտ մանրէների թվաքանակը (աճեցված 37°C 24 ժամվա ընթացքում և 20°C՝ 48 ժամ տևողությամբ) և կոլի-ինդեքսը (աղիքային ցուպիկների խմբի մանրէների քանակը 1լ. ջրում): Զուգահեռ նաև ուսումնասիրվել է ջրում լուծված թթվածնի և օրգանական նյութի պարունակությունը՝

ըստ պերմանգանատային օքսիդացման արժեքի: 20°C-ում և 37°C-ում աճեցված սապրոֆիտ մանրէների քանակական արժեքների հարաբերակցության հիման վրա որոշվել է գետի ինքնամաքման ինտենսիվությունը:

Մանրէաբանական հետազոտությունների արդյունքներից ելնելով՝ կատարվել է գետերի ջրերի որակի գնահատում:

Գետ Ձկնագետ

Վերին հոսանք – կատարված ուսումնասիրությունների արդյունքում պարզվել է, որ գետի վերին հոսանքի ջրերում 20°C և 37°C ջերմաստիճանում աճեցված սապրոֆիտ մանրէների թվաքանակը համապատասխանաբար կազմել է 1300 ԳԱՄ/մլ և 57 ԳԱՄ/մլ: 20 մլ փորձանմուշում աղիքային ցուպիկ չի հայտնաբերվել: Մանրէների միջոցով կատարվող ինքնամաքման արժեքը կազմել է 22,8: Դիտակետի ջրերում լուծված թթվածնի պարունակությունը եղել է 10,4 մգO₂/դմ³, իսկ պերմանգանատային օքսիդացման արժեքը՝ 5,6 մգO₂/դմ³ (աղ.1):

Աղյուսակ 1. Սապրոֆիտ մանրէների քանակը, կոլի-ինդեքսը, ջրում լուծված թթվածնի և պերմանգանատային օքսիդացման արժեքը Ձկնագետի տարբեր հատվածների ջրերում 27.04.2025թ.

Դիտակետ	Սապրոֆիտ մանրէների քանակ, ԳԱՄ/մլ		Կոլի-ինդեքս, հզ ԳԱՄ/լ	Լուծված թթվածին, մգO ₂ /դմ ³ ,	Պերմանգանատային օքսիդացում, մգO/դմ ³
	20 °C	37 °C			
Վերին հոսանք	1300	57	Չի հայտնաբերվել	10,4	5,6
Սեմյոնովկա գյուղի անասնապահական հոսքաջրերի մուտքից մոտ 500մ ներքև	2300	210	2,8	9,9	6
Գետաբերան	3500	350	27	10,4	5,7

Սեմյոնովկա գյուղի անասնապահական հոսքաջրերի մուտքից՝ մոտ 500մ ներքև- հոսքաջրերը, լցվելով գետ, այն ենթարկում են աղտոտման, ինչի արդյունքում վերին հոսանքի համեմատ արձանագրվել է մանրէների թվաքանակի աճ: Այսպես, 20°C և 37°C ջերմաստիճանում աճեցված սապրոֆիտ մանրէների թվաքանակը համապատասխանաբար կազմել է 2300 ԳԱՄ/մլ և 210 ԳԱՄ/մլ, իսկ կոլի-ինդեքսը՝ 2,8

հզ.ԳԱՄ/լ: Նվազել է ինքնամաքրման ինտենսիվությունը(10,9): Լուծված թթվածնի պարունակությունը և պերմանգանատային օքսիդացման արժեքը գրեթե չի փոփոխվել:

Գետաբերան - այս հատվածին հարող տարածքը բնութագրվում է ակտիվ տնտեսական գործունեությամբ, որով էլ պայմանավորված՝ նախորդ դիտակետի համեմատ՝ արձանագրվել է մանրէների թվաքանակի ավելացում: Այսպես, 20°C-ում և 37°C-ում աճեցված սապրոֆիտ մանրէների թվաքանակը համապատասխանաբար կազմել է 3500 ԳԱՄ/մլ և 350 ԳԱՄ/մլ, իսկ կոլի-ինդեքսը՝ 27 հզ.ԳԱՄ/լ, որը ՍԹԿ-ն գերազանցել է 5,4 անգամ: Մանրէների միջոցով կատարվող ինքնամաքրման արժեքը կազմել է 10: Զրում լուծված թթվածնի պարունակությունը և պերմանգանատային օքսիդացման արժեքը համապատասխանաբար կազմել է 10,4 մգO₂/դմ³ և 5,7 մգO₂/դմ³:

Համաձայն ՀՀ առողջապահության նախարարության՝ 2018թ. N 09 հրամանի՝ «Ռեկրեացիոն նպատակով ջրօգտագործման վայրերում մակերևութային ջրային ռեսուրսների ջրի որակին ներկայացվող հիգիենիկ պահանջների» N 2.1.5.001- 18 սանիտարական կանոնները և նորմերը հաստատելու մասին որոշման, ընդհանուր կոլիֆորմ մանրէների (37°C-ում աճեցված աղիքային ցուպիկների խմբի մանրէներ) թվաքանակը չպետք է գերազանցի 500 ԳԱՄ/ 100մլ. արժեքը: Նշված արժեքը գետաբերանի հատվածում գերազանցել է ՍԹԿ-ն (սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիան) 5 անգամ:

Գետ Դրախտիկ

Մինչ Դրախտիկ գյուղ մտնող հատված - կատարված հետազոտությունների արդյունքում պարզվել է, որ գետի այս հատվածի դիտակետի ջրերում 20° C և 37°C ջերմաստիճանում աճեցված սապրոֆիտ մանրէների թվաքանակը համապատասխանաբար կազմել է 5100 ԳԱՄ/մլ և 370 ԳԱՄ/մլ, իսկ կոլի-ինդեքսը՝ 1,2 հզ. ԳԱՄ/լ: Մանրէների միջոցով կատարվող ինքնամաքրման արժեքը կազմել է 13,7: Զրում լուծված թթվածնի պարունակությունը եղել է 10 մգO₂/դմ³, իսկ պերմանգանատային օքսիդացման արժեքը՝ 6,4 մգO₂/դմ³ (աղ.2):

Աղյուսակ 2.Սապրոֆիտ մանրէների քանակը, կոլի-ինդեքսը, լուծված թթվածնի պարունակությունը և պերմանգանատային օքսիդացման արժեքը Դրախտիկ գետի տարբեր հատվածների ջրերում
27.04.2025թ.

Դիտակետ	Սապրոֆիտ մանրէների քանակ, ԳԱՄ/մլ		Կոլի-ինդեքս, հզ ԳԱՄ/լ	Լուծված թթվածին, մգO ₂ /դմ ³ ,	Պերմանգանատային օքսիդացում, մգO/դմ ³
	20°C	37°C			
Մինչ Դրախտիկ գյուղ մտնող հատված	5100	370	1,2	10	6,4
Գետաբերան	30500	2500	120	9.8	7

Գետաբերան - գետը, հոսելով համանուն գյուղի միջով, խիստ աղտոտվում է ֆեկալ-կենցաղային և անասնապահական հոսքաջրերով, որոնց հետևանքով վերցված փորձանմուշում՝ նախորդ դիտակետի համեմատ՝ արձանագրվել է մանրէների թվաքանակի ավելացում՝ հատկապես աղիքային ցուպիկների: Այսպես, 20°C և 37°C ջերմաստիճանում աճեցված սապրոֆիտ մանրէների թվաքանակը համապատասխանաբար կազմել է 30500 ԳԱՄ/մլ և 2500 ԳԱՄ/մլ, իսկ կոլի-ինդեքսը՝ 120 հզ. ԳԱՄ/լ, որը ՍԹԿ-ն գերազանցել է 24 անգամ: Որոշ չափով նվազել է ինքնամաքրման ինտենսիվությունը (12,2): Դիտակետի ջրերում լուծված թթվածնի պարունակությունը գրեթե չի փոփոխվել, իսկ պերմանգանատային օքսիդացման արժեքը որոշ չափով բարձրացել է՝ կազմելով 7 մգO₂/դմ³:

Գետ Գավառագետ

Վերին հոսանք - գետի այս հատվածի դիտակետի ջրերում 20°C և 37°C ջերմաստիճանում աճեցված սապրոֆիտ մանրէների թվաքանակը համապատասխանաբար կազմել է 900 ԳԱՄ/մլ և 26 ԳԱՄ/մլ, իսկ կոլի-ինդեքսը՝ 0,15 հզ. ԳԱՄ/լ: Մանրէների միջոցով կատարվող ինքնամաքրման արժեքը կազմել է 34,6: Ջրում լուծված թթվածնի պարունակությունը եղել է 9.5 մգO₂/դմ³, իսկ պերմանգանատային օքսիդացման արժեքը՝ 1,9 մգO/դմ³ (աղ.3):

Աղյուսակ 3. Սապրոֆիտ մանրէների քանակը, կոլի-ինդեքսը, ջրում լուծված թթվածնի պարունակությունը և պերմանգանատային օքսիդացման արժեքը Գավառագետի տարբեր հատվածների ջրերում
02. 06. 2025թ.

Դիտակետ	Սապրոֆիտ մանրէների քանակ, ԳԱՄ/մլ			
---------	----------------------------------	--	--	--

	20 °C	37 °C	Կոլի- ինդեքս, հզ. ԳԱՄ/լ	Լուծված թթվածին, մգO ₂ /դմ ³	Պերմանգան ատային օքսիդացում, մգO/դմ ³
Վերին հոսանք	900	26	0,15	9.5	1,9
Նորատուս գյուղից վերև՝ ավտոմայրուղու կամրջի հարևանությամբ	5600	500	100	10.5	1,6
Գետաբերան	4800	450	30	10.4	3

Նորատուս գյուղից վերև՝ ավտոմայրուղու կամրջի հարևանությամբ-գետը, հոսելով Գավառ համայնքի և մի շարք գյուղերի միջով ենթարկվում է ֆեկալ-տնտեսական և գյուղատնտեսական հոսքաջրերով աղտոտման: Դեռ ավելին, դիտակետից մոտ 300 մ վերև Գավառ համայնքի կեղտաջրերի մեխանիկական մաքրման կայանի արտահոսքերը լցվելով գետ էլ ավելի են մեծացնում մարդահարույց ճնշումը, ինչի արդյունքում դիտակետի ջրերում վերին հոսանքի համեմատ արձանագրվել է մանրէներով՝ հատկապես աղիքային ցուպիկներով աղտոտվածության բարձր մակարդակ: Այսպես, 20°C և 37°C ջերմաստիճանում աճեցված սապրոֆիտ մարէների քանակը համապատասխանաբար կազմել է 5600 ԳԱՄ/մլ և 500 ԳԱՄ/մլ, իսկ կոլի-ինդեքսը՝ 100 հզ.ԳԱՄ/լ, որը ՍԹԿ-ն գերազանցել է 20 անգամ: Վերին հոսանքի համեմատ նվազել է ինքնամաքրման գործընթացը (11,2): Զրում լուծված թթվածնի պարունակությունը եղել է 10,5 մգO₂/դմ³, իսկ պերմանգանատային օքսիդացման արժեքը՝ 1,6 մգO/դմ³:

Գետաբերան- ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ գետի ջուրը Նորատուսից դեպի գետաբերան 5,84 կմ հատվածում ենթարկվում է ինքնամաքրման, ինչի արդյունքում մանրէների թվաքանակը նախորդ դիտակետի համեմատ նվազել է՝ հատկապես աղիքային ցուպիկները: Այսպես, 20°C և 37°C ջերմաստիճանում աճեցված սապրոֆիտ մանրէների թվաքանակը համապատասխանաբար կազմել է 4800 ԳԱՄ/մլ և 450 ԳԱՄ/մլ, իսկ կոլի-ինդեքսը՝ 30 հզ.ԳԱՄ/լ, որը ՍԹԿ-ն գերազանցել է 6անգամ: Որոշ չափով նվազել է նաև ինքնամաքրման գործընթացի ինտենսիվությունը (10,6): Գետաբերանի ջրերում լուծված թթվածնի պարունակությունը նախորդ դիտակետի համեմատ գրեթե չի փոփոխվել, իսկ պերմանգանատային օքսիդացման արժեքը բարձրացել է՝ կազմելով 3 մգO/դմ³:

Գետ Լիճք

Ակունք - Ի տարբերություն նախորդ տարիների գետի ակունքի ջրերում հայտնաբերվել են նաև 37°C ջերմաստիճանում աճեցված սապրոֆիտ մարէներ և աղիքային ցուպիկներ, ինչը հավանաբար պայմանավորված է հարակից տարածքում անասունների արտաթորանքի աղտոտվածությամբ: Իրականացված հետազոտությունների արդյունքում պարզվել է, որ գետի ակունքի ջրերում 20°C և 37°C ջերմաստիճանում աճեցված սապրոֆիտ մարէների քանակը համապատասխանաբար կազմել է 280 ԳԱՄ/մլ և 23 ԳԱՄ/մլ, իսկ կոլի-ինդեքսը՝ 0,2 հգ.ԳԱՄ/լ: Ինքնամաքրման արժեքը կազմել է 12: Ջրում լուծված թթվածնի պարունակությունը եղել է 9 մգ O_2 /դմ³, իսկ պերմանգանատային օքսիդացման արժեքը՝ 0,48 մգ O /դմ³ (Աղ.4):

**Աղյուսակ 4.Սապրոֆիտ մանրէների քանակը, կոլի-ինդեքսը, ջրում լուծված թթվածնի պարունակությունը և պերմանգանատային օքսիդացման արժեքը
Լիճք գետի տարբեր հատվածների ջրերում
02.06.2025թ.**

Դիտակետ	Սապրոֆիտ մանրէների քանակ, ԳԱՄ/մլ		Կոլի-ինդեքս, հգ. ԳԱՄ/լ	Լուծված թթվածին, մգ O_2 /դմ ³ ,	Պերմանգանատային օքսիդացում, մգ O /դմ ³
	20°C	37°C			
Ակունք	280	23	0,2	9	0.48
Գետաբերան	3200	200	10	9.2	0,8

Ստորին հոսանք - գետը՝ հոսելով համանուն գյուղի միջով, աղտոտվում է ֆեկալ-տնտեսական և ձկնաբուծական տնտեսությունների հոսքաջրերով, ինչի արդյունքում ակունքի համեմատ արձանագրվել է մանրէների թվաքանակի աճ: Այսպես, 20°C և 37°C ջերմաստիճանում աճեցված սապրոֆիտ մարէների քանակը համապատասխանաբար կազմել է 3200 ԳԱՄ/մլ և 200 ԳԱՄ/մլ, իսկ կոլի-ինդեքսը՝ 10 հգ.ԳԱՄ/լ, որը ՍԹԿ-ն գերազանցել է 2 անգամ: Մանրէների միջոցով կատարվող ինքնամաքրման արժեքը ակունքի համեմատ բարձրացել է՝ կազմել է 16: Ջրում լուծված թթվածնի պարունակությունը եղել է 9.2 մգ O_2 /դմ³, իսկ պերմանգանատային օքսիդացման արժեքը՝ 0,8 մգ O /դմ³:

Այսպիսով, ուսումնասիրությունների արդյունքներից պարզ է դարձել, որ գետերը բնակավայրերի տարածքներով հոսելիս ենթարկվում են ֆեկալ-տնտեսական և գյուղատնտեսական հոսքաջրերով ինտենսիվ աղտոտման: Մանրէներով առավել աղտոտված են եղել Գավառագետ և Դրախտիկ գետերը: Սապրոֆիտ մանրէների

միջոցով կատարվող ինքնամաքման գործընթացի ինտենսիվությունը Ձկնագետ, Գավառագետ և Դրախտիկ գետերում ակունքից դեպի գետաբերան նվազել է (34,6-10), իսկ Լիճք գետում՝ ակտիվացել (12-16):

Նախորդ տարիների համեմատ գետերի ջրերում մանրէների տարածական բաշխվածության պատկերը գրեթե չի փոխվել, ինչը պայմանավորված է կեղտաջրերի մշտական մուտքով:

Պերմանգանատային օքսիդացման արժեքը ուսումնասիրված գետերի ջրերում փոփոխվել է 0,48-7մգՕ/դմ³ սահմաններում: Համեմատաբար բարձր արժեքներ արձանագրվել են Ձկնագետ և Դրախտիկ գետերի ջրերում՝ պայմանավորված գետերի գարնանային վարարումներով: Ջրում լուծված թթվածնի պարունակությունը տատանվել է 9-10,5 մգՕ₂/դմ³ տիրույթում:

Հետազոտված գետերի գետաբերանի հատվածներում, ինչպես նաև Գավառագետի Նորատուս գյուղից վերև գտնվող դիտակետում ռեկրեացիոն նպատակով օգտագործվող ջրերի՝ ՀՀ առողջապահության նախարարության կողմից սահմանված չափաքանակը գերազանցել է 2-24 անգամ: Նշված հատվածների ջրերը չի կարելի օգտագործել ռեկրեացիոն նպատակով:

Համաձայն Վ. Դ. Ռոմանենկոյի (Романенко и др., 1990)՝ մակերևութային ջրերի էկոլոգասանիտարական գնահատման, ըստ կոլի-ինդեքսի արժեքների Ձկնագետ, Դրախտիկ և Լիճք գետերի վերին հոսանքների ջուրը գնահատվել է որպես «շատ մաքուր», իսկ Գավառագետը՝ «բավարար մաքուր: Գետաբերանի հատվածներում Լիճք գետի ջուրը դասվել է «թույլ աղտոտված», Գավառագետ և Ձկնագետ գետերի ջրերը՝ «չափավոր աղտոտված», իսկ Դրախտիկ գետի ջրերը՝ «շատ կեղտոտ» ջրերի շարքին: Գավառագետի՝ Նորատուս համայնքից վերև գտնվող դիտակետի ջուրը գնահատվել է որպես «ուժեղ աղտոտված»:

Համաձայն Ժ.Պ. Ամբրազենի (Амбразене, 1974) դասակարգման՝ ըստ 37°C ջերմաստիճանում աճեցված սապրոֆիտ մանրէների թվաքանակի՝ Ձկնագետ, Գավառագետ և Լիճք գետերի վերին հոսանքների ջրերը դասվել են «մաքուր», իսկ Դրախտիկը՝ «թույլ աղտոտված» ջրերի դասին: Ձկնագետ և Գավառագետ գետերի գետաբերանի հատվածներում ջուրը դասվել է «թույլ աղտոտված», Դրախտիկ գետը՝ «չափավոր աղտոտված», իսկ Լիճք գետը՝ «մաքուր» ջրերի դասին:

Արդյունագործական ձկնորսություն

ՀՀ կառավարության 2025 թվականի հունվարի 30-ի № 94-Ն որոշման համաձայն սահմանվել է Սևանա լճից սիգի արդյունագործական որսի 314 տոննա չափաքանակ՝ փետրվարի 13-ից մինչև մայիսի 31-ն ընկած ժամանակահատվածի համար: Համաձայն Կառավարության 2019 թվականի նոյեմբերի 21-ի N1667-Ն որոշման՝ Սևանա լճում սիգ ձկնատեսակի արդյունագործական նպատակներով որս իրականացնելու համար, պայմանագիր կնքելու հայտերը ներկայացվել են ս.թ փետրվարի 10-ը ներառյալ: Լիազոր մարմնի և ՍՊԸ-ների ու «Սևան» ազգային պարկ» ՊՈԱԿ-ի (այսուհետ՝ ՊՈԱԿ) միջև Սևանա լճում սիգ ձկնատեսակի

արդյունագործական նպատակներով որս իրականացնելու իրավունքի թույլտվության պայմանագրերը կնքվել են 2025 թվականի փետրվարի 13-ին:

ՇՄԼ-ի հետ կնքված պայմանագրերով 2025թ. թվականի փետրվարի 13-ից մինչև մայիսի 31-ն ընկած ժամանակահատվածում 5 կազմակերպությունների կողմից՝ 987 ձկնորսների միջոցով Սևանա լճում արդյունագործական նպատակով իրականացվել է ձկան որս մուտքի 24 կետերից, որի ընթացքում որսվել է ընդհանուր 309.642 կգ սիգ տեսակի ձուկ:

ՊՈԱԿ-ի և շրջակա միջավայրի նախարարության միջև կնքված պայմանագրով 694 ձկնորսների կողմից 2025 թվականի փետրվարի 13-ից մինչև մայիսի 31-ն ընկած ժամանակահատվածում որսվել է 219.573 կգ սիգ տեսակի ձուկ:

Կադաստրի վարում և հողաշինարարություն.

Հիմք ընդունելով «Սևան» ազգային պարկ» ՊՈԱԿ-ի տնօրենի մոտ կայացած գործակարգավարական խորհրդակցության N°2 արձանագրության հանձնարարականը իրականացվում են ստուգայացքեր դադարեցված պայմանագրերի տարածքներ՝ փաստացի տիրապետման և գույքով ծանրաբեռնվածության փաստը ստուգելու նպատակով: Ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց հետ կնքվել են կառուցապատման և/կամ վարձակալության 11 նոր պայմանագրեր, 6 համաձայնագրեր՝ վարձավճարի փոփոխության, 11 հողօգտագործողների պայմանագրային փաթեթներում կատարվել են տվյալների փոփոխություն, 9 պայմանագրից ծագող իրավունքի պետական գրանցումը դադարեցվել է: Կատարված փոփոխությունները փոխանցվել են տվյալների բազա:

Հողօգտագործողների կողմից տարբեր խնդրանքներով (ներդրումային ծրագրեր իրականացնելու, հողամասը օտարելու, նոր պայմանագրեր կնքելու, հողամասը ենթավարձակալությամբ տրամադրելու, գույքի բաժանում կատարելու և այլն) ՊՈԱԿ ներկայացրած դիմումները քննարկվել են ՊՈԱԿ-ի խորհրդի նիստում և դրանց տրվել է համապատասխան ընթացք:

ՊՈԱԿ-ի հողաշինարարի կողմից՝ ջրածածկ և ջրածածկման ենթակա տարածքներում իրականացվել է չափագրման, քարտեզագրման և նշահարման աշխատանքներ, իրականացվել է ՊՈԱԿ-ի վարձակալների վարձակալած տարածքների սահմանների ճշտման աշխատանքներ: Կատարվել է քաղաքացիների կողմից ՊՈԱԿ մուտքագրված դիմումներին կից իրադրության հատակագծերի ուսումնասիրություն:

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննական կենտրոն ՊՈԱԿ-ի կողմից ստացված գրությունների հիման վրա հողաշինարարը մասնակցել է մի շարք գնահատման հայտերի հանրային լսումների:

Պարկի տարածքում անտառտնտեսական աշխատանքներ.

Համաձայն շրջակա միջավայրի նախարարության և ՊՈԱԿ-ի միջև 2025

թվականի հունվարի 22-ին կնքված «Պետության կողմից դրամաշնորհի ձևով տրամադրվող ֆինանսական աջակցության գումարների օգտագործման մասին» №ՇՄԼ-ԳՇ-25/03 պայմանագրի՝ «Սևան» ազգային պարկի Մարտունի տարածքի Մարտունի տեղամասի 1-ին պահաբաժնի 2-րդ 3-րդ, 2-րդ պահաբաժնի 4-րդ, 5-րդ, 3-րդ պահաբաժնի 6-րդ, 12-րդ, 4-րդ պահաբաժնի 13-րդ 14-րդ և 21-րդ, 5-րդ պահաբաժնի 30-րդ 31-րդ 47-րդ, 6-րդ պահաբաժնի 48-րդ 49-րդ 52-րդ և Երանոս տեղամասի 5-րդ պահաբաժնի 44-րդ քառակուսիների անտառմաքրման աշխատանքների իրականացման համար ՊՈԱԿ-ի տնօրենի 2025 թվականի ապրիլի 14-ի № 71-Լ հրամանով դուրս է գրվել 000015, 000016, 000017, 000018, 000019 անտառհատման տոմսերը: Աշխատանքներն իրականացվում են Սևանա լճի ջրածածկ և ջրածածկման ենթակա անտառտնկարկների մաքրման, ապօրինի շենք-շինությունների ապամոնտաժման խմբի կողմից՝ համարակալված ծառերի հատում, անտառանյութի մասնատում, անտառանյութի տեղափոխում պահեստ, թփերի, մացառների և կոճղերի արմատախիլ անում, էքսկավատորով կոճղերի, ջախի, թփերի և արմատային զանգվածի բարձում բեռնատար մեքենային և այդ ամենը տեղափոխվում և դատարկվում է կուտակման համար առանձնացված վայր: Հունիսի 30-ի դրությամբ մաքրվել է շուրջ 8.5 հա տարածք, որը կատարողական ակտով դեռևս չի հանձնվել: Աշխատանքները շարունակվում են:

ՊՈԱԿ-ի տնօրենի 2025 թվականի ապրիլի 16-ի № 73-Լ հրամանով դուրս գրված 000020 անտառհատման տոմսի համաձայն Սևան տարածքի Ախթամարի տեղամասի 15-րդ քառակուսում հատվել են թվով 59 սոճի տեսակի ծառեր, հատատեղում մթերվել է 5,09 խմ շինափայտ, 17,82 խմ (չխտացված) վառելափայտ և 2,94 խմ (չխտացված) ցախ և ճյուղիկներ:

ՊՈԱԿ-ի տնօրենի 2025 թվականի ապրիլի 18-ի № 75-Լ հրամանով դուրս գրված 000021 անտառհատման տոմսով նախատեսված Սևանի տեղամասի 3-րդ քառակուսում էտվել է 88 բարդի և 2 թեղի տեսակի ծառեր: Մթերվել է 1,73 խմ շինափայտ, 22,14 խմ (չխտացված) վառելափայտ և 2,07 (չխտացված) ցախ և ճյուղիկներ:

ՊՈԱԿ-ի տնօրենի 2025 թվականի մայիսի 19-ի № 98-Լ հրամանով դուրս գրված 000022 անտառհատման տոմսով նախատեսված Վարդենիս տարածքի Վարդենիս տեղամասի 21-րդ քառակուսում հատվել է թվով 13 սոճի տեսակի քամատապալ ծառեր: Արդյունքում հատատեղում մթերվել է 3,26 խմ շինափայտ, 6,94 խմ (չխտացված) վառելափայտ և 1,36 խմ (չխտացված) ցախ և ճյուղիկներ:

Ընթանում են հատատեղերում մթերված փայտանյութի վաճառքի աշխատանքներ:

Հիմք ընդունելով աշխատանքային խմբի կողմից 2025 թվականի ապրիլի 25-ին ներկայացված հետազոտման ակտը, շրջակա միջավայրի նախարարի տեղակալի 2025 թվականի հունիսի 4-ի № Ն/16.3/6734 հանձնարարականը՝ ՊՈԱԿ-ի տնօրենի 2025 թվականի հունիսի 10-ի ի № 129-Լ հրամանով դուրս է գրվել թվով 42 անտառհատման տոմսեր՝ 000023-ից մինչև 000064 համարները, որոնցով իրականացվելիք հատման և էտման աշխատանքները նախատեսված է իրականացնել 13 տեղամասերում 2025 թվականի ընթացքում՝ հատվող և էտվող ծառերի քանակը 4799 է: Հատումներից սպասվելիք ելքը ընդամենը 756,636 խիտ/խմ է, որից 65,25 խմ շինափայտ:

Կովկասի Բնության Հիմնադրամի, շրջակա միջավայրի նախարարության և ՊՈԱԿ-ի միջև 2025 թվականի մարտի 1-ին կնքվել է №CNF/2025/GA-PA-AM-06 դրամաշնորհի պայմանագիր: Պայմանագրի շրջանակներում ՊՈԱԿ-ի կողմից հասունացող և չորացող սոճուտներում անտառվերականգնման աշխատանքներ իրականացնելու նպատակով Սևան տարածքի Ախթամար տեղամասի երկրորդ պահաբաժնի 15-րդ քառակուսու 7-րդ և 9-րդ հատվածների (8 հա մակերես) վրա տնկվել է 24.000 հատ ծառ: Նշված հատվածներում լայնատերևավոր տեսակներով լրացման աշխատանքներ իրականացվելու նպատակով ՊՈԱԿ-ի կողմից կազմակերպվել է գնման ընթացակարգ «Ծառեր» և «Ծառերի տնկում» ծառայություններ ձեռք բերելու համար: Գնման ընթացակարգերի ամփոփման արդյունքում հաղթող են ճանաչվել «Արմենիա Թրի Փրոջեքթ» բարեգործական հիմնադրամը և «Ինեքս» ՍՊԸ-ն:

Տնկված 24.000 ծառերից են՝ կեչի լիտվինովի բաց արմատային համակարգով 6000 հատ, տանձենի կովկասյան բաց արմատային համակարգով 6000 հատ, հացենի սրապտուղ բաց արմատային համակարգով 6000 հատ, վայրի խնձորենի բաց արմատային համակարգով 6000 հատ: Իրկանացվել են փոսերով տնկված սերմնաբուսականների ձեռքով խնամքի աշխատանքներ՝ սերմնաբուսականների շրջակայքում հողի փխրեցում և մոլախոտերի հեռացում, բաժակների տրամագիծը 0,5 մ: Երկրորդ եռամսյակում նշված աշխատանքներն իրականացվել են մեկ անգամ: Սերմնաբուսականների միջշարքային և միջբուսային հատվածներում իրականացվել է ձեռքով խոտհոնձ, խոտի հավաքում և հեռացում՝ մեկ անգամ: Փոսերով տնկված անտառմշակույթի ոռոգում բաժակներում՝ իրականացվել է մեկ անգամ:

«Սևան» ազգային պարկի տարածքին սահմանակից համայնքների բնակչության շրջանում բացատրական աշխատանքների իրականացում, այցելուների կենտրոնի և տարածքի այցելուներին տեղակատվության տրամադրում.

ՊՈԱԿ-ի գործունեության առավել կարևոր մանրամասների վերաբերյալ սահմանակից համայնքների բնակչությունը և հանրությունը իրազեկվել է ՊՈԱԿ-ի պաշտոնական կայքէջից և ֆեսբուքյան էջից:

Երկրորդ եռամսյակի ընթացքում ՊՈԱԿ-ի Այցելուների կենտրոնը կազմակերպել է հետևյալ միջոցառումները՝ Թռչունների միջազգային օր. «Հայկական որորը տարվա թռչուն»: Կենսաբազմազանության միջազգային օր. «Արշավ դեպի Սևանա լիճ» ֆիլմի դիտում, ՍԱՊ Կենսաբազմազանության վերաբերյալ ցուցահանդես: Թանգարանների միջազգային օր «Նկարում են փոքրիկները»: Շրջակա միջավայրի համաշխարհային օր «Թափոնների վերամշակում»: «Սևանը օդակող լեռնաշղթաները» միջոցառում:

Այցելուների կենտրոնը երկրորդ եռամսյակի ընթացքում ունեցել է 1325 այցելու, որից 542-ը մասնակցել են վերոնշյալ միջոցառումներին:

2. Իրավական ապահովման բաժին.

ՊՈԱԿ է ստացվել 747 գրություն, որից 140-ը՝ շրջակա միջավայրի նախարարությունից, 607-ը՝ այլ իրավաբանական և ֆիզիկական անձանցից: Նշված գրությունները Գործառնության կարգին համապատասխան ժամանակին և պատշաճ ձևով մուտքագրվել են գրանցամատյաններում, այնուհետև հանձնվել են տնօրենին՝ մակագրության: Մակագրված գրությունները պատճենահանվել են և հանձնվել են համապատասխան բաժիններ: Իրականացվել է հսկողություն դրանց՝ սահմանված ժամկետներում պատասխանելու ուղղությամբ: Ելքագրվել է 608 գրություն, որից 69-ը՝ շրջակա միջավայրի նախարարություն:

Աշխատանքային անհրաժեշտությունից ելնելով պատրաստվել են տարաբնույթ դիմումներ և գրություններ:

Մարդկային ռեսուրսների կառավարում. Կազմվել է 79 անհատական/ներքին իրավական ակտեր, որից՝ 3-ն աշխատանքային պայմանագիրը լուծելու, 8-ը խրախուսելու, 18-ն ամենամյա նվազագույն արձակուրդ տրամադրելու, 17-ն աշխատողին գործուղելու, 25-ն այլ ներքին իրավական ակտերի վերաբերյալ:

ՊՈԱԿ-ում աշխատանքի է ընդունվել 15 մարդ, աշխատանքից ազատվել է 3 մարդ:

Իրավաբան. Երկրորդ եռամսյակում կազմվել է 130 պայմանագրեր, որից՝ 65-ը անասունների արածեցման, 35-ը փեթակի տեղադրման, 21-ը խոտունձի իրականացման, 6-ը աղբամանի և պառկելաթախտի վարձակալության, 3-ը՝ հանգստի և զբոսաշրջության հետ կապված սպասարկման ծառայությունների վերաբերյալ:

Կազմվել է 35 ծանուցումներ, որից՝ 34-ը նիշից ցածր տարածքներում առկա ինքնակամ շինությունների ապամոնտաժման, 1-ը կադաստրային արժեքների բարձրացման հետ կապված վարձավճարի փոփոխման վերաբերյալ:

Մշակվել և ՊՈԱԿ-ի խորհրդի հաստատմանն է ներկայացվել «Զբոսաշրջության նպատակով «Սևան» ազգային պարկի ջրային տարածք լողամիջոցի մուտքի և մուտքավճարի մասին» կարգը:

Պայմանագրերով սահմանված վարձավճարներն ուշացնելու համար 3 ֆիզիկական անձանց, ներկայացվել է պայմանագրերը միակողմանի վաղաժամկետ լուծման առաջարկներ:

Կազմակերպվել է ՊՈԱԿ-ի խորհրդի հարցման կարգով 4 նիստ:

ՀՀ ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարաններ են ներկայացվել՝

- 1) 19 հայցադիմում, ընդհանուր՝ 76 900 505 դրամի բռնագանձման պահանջով, որոնցից 1-ը՝ նաև պայմանագիրը միակողմանի վաղաժամկետ լուծման պահանջով,
- 2) 6 դիմում կատարողական թերթը հարկադիր կատարումն ապահովող ծառայություն ներկայացնելու մասին,
- 3) 1 դիմում վճռի օրինական ուժը 2-րդ կնիքով հաստատելու մասին,
- 4) 2 դիմում վեճն ըստ էության սպառված լինելու վերաբերյալ,
- 5) 3 քաղաքացիական գործով ապացույց,

6) 1 քաղաքացիական գործով հաշտության համաձայնություն

Դատարանի վճռով հոգուտ ՊՈԱԿ-ի բավարարվել են 15 հայցադիմումներ:

ՊՈԱԿ-ի կողմից ներկայացված հայցադիմումների հիման վրա ՀՀ ընդհանուր իրավասության քաղաքացիական դատարաններում քննվում է 25 քաղաքացիական գործ:

Կազմվել են շուրջ 80 գրություններ և գրությունների/դիմումների պատասխաններ:

Մասնակցություն 13 քաղաքացիական և քրեական գործերով դատական նիստերի:

3. Ֆինանսատնտեսագիտական բաժին.

Համաձայն շրջակա միջավայրի նախարարության և ՊՈԱԿ-ի միջև 2025 թվականի հունվարի 22-ին կնքված N ՇՄՆ-ԴՇ-25/03 պայմանագրի՝ պարկում գիտական ուսումնասիրությունների, անտառտնտեսական աշխատանքների կատարման, Սևանա լճի ջրածածկ անտառտնկարկների մաքրման համար 2025 թվականի երկրորդ եռամսյակում ՊՈԱԿ-ին փաստացի տրամադրվել է 46720.1 հազար ՀՀ դրամ (ներառյալ ԱԱՀ), որից 24221.6 հազար ՀՀ դրամը (ներառյալ ԱԱՀ), ուղղվել է մաքրման աշխատանքների իրականացմանը, իսկ 22498.5 հազար ՀՀ դրամը (ներառյալ ԱԱՀ) ուղղվել է ՊՈԱԿ-ի աշխատակիցների վարձատրությանը:

Գանձումներ. Պարբերաբար վարձակալները հեռախոսազանգով տեղեկացվել են իրենց վարձավճարների մասին, կազմվել են շուրջ 304 ծանուցումներ՝ «Պետական սեփականություն հանդիսացող հողամասի վարձակալության և/կամ կառուցապատման իրավունքի տրամադրման մասին» իրավաբանական կամ ֆիզիկական անձանց միջև կնքված պայմանագրերով նախատեսված վարձավճարների վերաբերյալ, որի արդյունքում հողի վարձավճարներից մուտքը կազմել է 63850.4 հազար ՀՀ դրամ:

Գնումներ. ՊՈԱԿ-ի կարիքների համար ապրանքներ և ծառայություններ ձեռք բերելու նպատակով կազմակերպվել են 9 ընթացակարգ, որից՝ 4-ը մեկ անձ, 5-ը՝ գնանշման հարցում: Կազմակերպված ընթացակարգերի արդյունքում կնքվել են 6 պայմանագրեր:

4.Տնտեսական սպասարկման բաժին.

Երկրորդ եռամսյակի ընթացքում իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները.

Ստորաբաժանումներին տրամադրվել է դիզելային վառելիք, բենզին, գազ, տնտեսական ապրանքներ:

Սևանա լճի ափամերձ տարածքների մաքրման և ճանապարհների հարթեցման աշխատանքների կազմակերպման համար ապահովվել է դիզելային վառելիք, տեխնիկա և այլ տնտեսական ապրանքներ:

Իրականացվել է ավտոտրանսպորտի աշխատանքի, վառելիքի և քսայուղերի շարժի հաշվառում, կատարվել է հինգ ավտոմեքենաների ընթացիկ վերանորոգում:

Ապահովվել է խմելու ջրի, բնական գազի և էլեկտրաէներգիայի սպառման սարքավորումների անխափան աշխատանքը:

Տրանսպորտային միջոցների մասին կազմվել են թերությունների ակտեր, տեխնիկական բնութագրեր և ներկայացվել են համապատասխան գնման ընթացակարգեր կազմակերպելու համար:

Փոփոխություններ է մտցվել գնումների պլանում և ներկայացվել է գնման հայտեր ապրանքների ձեռք բերման համար:

Իրականացվել է շենք-շինությունների և հարակից տարածքների մաքրման աշխատանքներ:

Կազմակերպվել և մյուս բաժինների հետ համատեղ իրականացվել է շաբաթօրյակ, որի ժամանակ մաքրվել և բարեկարգվել է ՊՈԱԿ-ի վարչական շենքի հարակից տարածքները, Նորաշենի արգելոցը:

«Տեխնիկական անվտանգության ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի մասնագետների հետ համատեղ անցկացվել է ավտոմեքենաների ջրային տեխնիկայի գույքագրում և նրանց տեխնիկական վիճակի մանրազննին ուսումնասիրում:

**«Սևան» ազգային պարկ»
ՊՈԱԿ-ի տնօրեն**

_____ **Կ. Մնացականյան**
/ստորագրություն/